

Г. Кулина,

доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИКА

Імплементация норм Директиви ЄС Solvency II у страхову справу зумовлює необхідність оптимізації діяльності страхових компаній з метою підвищення ефективності управління фінансами, зміни моделей естимації платоспроможності та ризиків, посилення ролі регулятора страхового ринку. Водночас актуалізується питання розробки нових стратегій і вдосконалення методик оцінювання платоспроможності зазначених фінансових посередників, оскільки лише за умови належних рівнів індикаторів фінансової стійкості та платоспроможності страховики спроможні забезпечувати ефективне функціонування сьогодні і сталий розвиток у майбутньому.

Платоспроможність суб'єкта господарювання в широкому розумінні означає здатність своєчасно та у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання у грошовій формі, а саме: задоволення платіжних вимог контрагентів, повернення кредитів, виплата заробітної плати, сплата податків та інших податкових платежів до бюджету тощо. Для страховиків найважливішим із переліченого є здатність сплачувати страхові виплати та страхові відшкодування, зберігаючи статус надійної фінансової установи. З цією метою розроблено відповідний механізм оцінювання платоспроможності, який передбачає зіставлення фактичної маржі платоспроможності страховика (наявний обсяг власних вільних коштів на момент проведення оцінювання) з її нормативним значенням (мінімально необхідною потребою). За цією моделлю, чим більшим є таке перевищення, тим вища платоспроможність.

Водночас варто зазначити, що це один із можливих підходів щодо оцінювання платоспроможності страхових компаній. Характеристику інших подано у табл. 1.

Формалізація методів оцінювання платоспроможності страховика*

Методи	Показники
1	2
1. Точковий	<p>– Для ризикових видів страхування рівень платоспроможності (R_{NL}) набуває вигляду:</p> $R_{NL} = A - N_A - Z - \max \left\{ h_{11} \left(S - h_{12} \sum_{i=1}^k S_{pi} \right); h_{21} \left(B - h_{22} \sum_{j=1}^l B_{pj} \right) \right\},$ <p>де R_{NL} – рівень платоспроможності для ризикового страхування; A – загальна сума активів; N_A – сума нематеріальних активів; Z – сума зобов'язань; S – сума страхових премій за попередні 12 місяців (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку); $\sum_{i=1}^k S_{pi}$ – страхові премії, належні перестраховикам; B – сума страхових виплат за попередні 12 місяців; $\sum_{j=1}^l B_{pj}$ – сума страхових виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестраховування; h_{11}, h_{12}, h_{21}, h_{22} – параметри встановлення нормативного запасу платоспроможності страхової компанії для ризикових видів страхування;</p> <p>– для компаній, які займаються страхуванням життя, рівень платоспроможності (R_L) набуває вигляду:</p> $R_A = A - N_A - Z - R_q [g_1 B - M(g_1 - g_2)] \rightarrow \max,$ <p>де R_L – рівень платоспроможності для лайфового страхування; A – загальна сума активів; N_A – сума нематеріальних активів; Z – сума зобов'язань; q – параметр встановлення нормативного запасу платоспроможності страхової компанії для страхування життя; M – математичний резерв (загальна величина резерву довготермінових зобов'язань); B – сума страхових виплат; R_q – частка участі перестраховиків у відшкодуванні збитків; g_1, g_2 – параметри встановлення нормативного запасу платоспроможності страхової компанії для лайфових видів страхування (g_1 – нормативний параметр щодо бруто-капіталу компанії; g_2 – нормативний параметр щодо математичних резервів).</p>
2. Z-ЕСМ (внутрішня економічна модель СК Zurich)	<p>– Обсяг платоспроможного капіталу для захисту страхувальників визначається з довірчою ймовірністю 99,95% на термін протягом року. Економічний профіль ризику при розрахунку платоспроможного капіталу Zurich має таку структуру: 51% – страхові та бізнес-ризики; 32% – ринкові ризики; 13% – кредитні ризики; 4% – операційні ризики.</p>
3. Відносних показників	<p>– Коефіцієнт фінансової спроможності ((сума страхових резервів + нетто-активи) / сума страхових виплат) визначає платоспроможність страхової компанії щодо виконання своїх зобов'язань за страховими виплатами;</p> <p>– коефіцієнт ліквідності страхових резервів (страхові резерви / ліквідні активи) характеризує достатність страхових резервів компанії, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань;</p> <p>– коефіцієнт страхового покриття (сума страхових резервів x коефіцієнт ліквідності страхових резервів / сума страхових виплат) характеризує достатність страхових резервів страхової компанії для здійснення страхових виплат.</p>

1	2
4. Управління ризиком неплатоспроможності	– Рентабельність капіталу, скорегована на ризик (RORAC) визначається шляхом поділу чистого прибутку на величину капіталу з урахуванням ризику. Останній характеризує капітал компанії з поправкою на максимально можливі втрати з урахуванням імовірності майбутніх доходів або волатильності доходів.
5. Стрес-тестування достатності капіталу	– Загальний обсяг очікуваного капіталу платоспроможності за всіма видами ризиків визначається за формулою: $SCR = BSCR + SCR_{Op} = \sqrt{Corr_{ji} \times SCR_j \times SCR_i} + SCR_{Op},$ де $BSCR$ – базовий необхідний капітал платоспроможності; SCR_{Op} – необхідний капітал для покриття операційного ризику; $Corr_{ji}$ – попарні коефіцієнти кореляції; i – рядки кореляційної матриці; j – колонки кореляційної матриці.

* Складено автором на основі [1, с. 114; 2; 3, с. 87–88; 4–5].

При виборі одного із запропонованих у табл. 1 підходів щодо оцінювання платоспроможності страхової компанії доцільно враховувати такі фактори:

- 1) цільову спрямованість оцінки;
- 2) особливості її здійснення залежно від користувачів;
- 3) переваги кожного з методів.

Як результат, методичний підхід щодо оцінювання платоспроможності страховика має:

- по-перше, бути простим у застосуванні та придатним для самостійного використання як керівним підрозділом, так і споживачами страхових продуктів;
- по-друге, характеризувати рівень здатності такого типу небанківських фінансових установ забезпечувати стан індикаторів розвитку у рівновазі, зважаючи на вплив на них різного роду ризиків;
- по-третє, передбачати скорочення витрат часу й ресурсів на залучення кваліфікованих фахівців, які б відповідали за проведення оцінювання чи розробку нового механізму його здійснення;
- по-четверте, забезпечувати управління ризиками страховиків і мікропруденційний нагляд, регулювання діяльності.

Крім того, для страховиків, які надають послуги із ризикового страхування, пропонується ввести такі показники як [6]: «мінімальний рівень платоспроможності», що визначає мінімальний рівень достатності покриття власними коштами зобов'язань і визначається як перевищення фактичної маржі

платоспроможності над нормативною; «контрольний рівень платоспроможності», який визначається на рівні не менше 25 % перевищення значення фактичного запасу платоспроможності над нормативним і є для наглядових органів індикатором для розгортання превентивних дій, спрямованих на попередження негативних для платоспроможності страховика наслідків.

Окрім змін у підходах до оцінювання платоспроможності страхових компаній, запровадження Директиви ЄС Solvency II зумовлює:

1) застосування нових термінів, які використовуються в міжнародній практиці оцінювання платоспроможності страховиків (мінімальний розмір регулятивного капіталу, найкраща оцінка розміру виплат та витрат, маржа ризику, стандартна формула, внутрішня модель страховика та ін.);

2) чітке визначення страхових ризиків та врахування їхнього впливу на страхову діяльність (андерайтингові, операційні, ринкові ризики та кредитний ризик);

3) застосування лінійної формули та коефіцієнтів при розрахунку мінімального розміру регулятивного капіталу;

4) використання стандартної формули, встановленої уповноваженим органом при розрахунку нормативного розміру регулятивного капіталу, або за погодженою уповноваженим органом внутрішньою моделлю страховика;

5) встановлення лімітів при застосуванні додаткових вимог до регулятивного капіталу [7, 323–324].

Таким чином, ефективне функціонування вітчизняних страховиків на фінансовому ринку України, попри відновлення соціально-економічної стабільності в країні та проведення реформ, залежить від успішності впровадження міжнародних норм і директив у контексті удосконалення оцінювання платоспроможності та фінансової стійкості. Незважаючи на неготовність більшості з них до нових правил ведення бізнесу, саме зміна організаційно-управлінських аспектів їхньої діяльності у перспективі забезпечить підвищення прибутковості бізнесу за рахунок консолідації й

оптимізації структури капіталу. Зокрема, розмір статутного капіталу страховиків, які не займаються страхуванням життя, має бути не меншим, ніж 2 млн. євро, а для страхових організацій сфери страхування життя – 3 млн. євро. Як результат, залишаться страхові компанії із належним рівнем фінансової безпеки, які зможуть відновити довіру населення до такого роду послуг та збільшити при цьому попит на свої страхові продукти. Водночас апробація методичних підходів щодо оцінювання платоспроможності страхових компаній сприятиме комплексності управлінських дій у контексті досягнення стратегічних цілей і мети діяльності.

Література

1. Ачкасова А. Доцільність використання оцінки стресостійкості страхових компаній у пруденційному нагляді / А. Ачкасова // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – 2012. – № 2, XV. – С. 111–118. – Серія «Економічні науки».
2. Бойко А. Формалізація впливу перестрахування на рівень платоспроможності страхової компанії [Електронний ресурс] / А. Бойко. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2898/1/boйко_3.pdf. – Назва з екрана.
3. Кравченко В. Розвиток методів аналізу платоспроможності страховика як складової фінансової безпеки страхової компанії / В. Кравченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 1 (21). – С. 85–89.
4. Annual Report 2012 Zurich Insurance Group [Електронний ресурс]. – Р. 356. – Режим доступу : <http://zurich.com/internet/main/SiteCollectionDocuments/financial-reports/annual-report-2012-en.pdf>. – Назва з екрана.
5. A Unified Decision Measure Incorporating Both Regulatory Capital and Economic Capital [Електронний ресурс] / [Levy A., Kaplin A., Meng Q., Zhang J.] // Moody's Analytics. – 2013. – January. – Р. 21. – Режим доступу : <http://www.moodyanalytics.com>.
6. Ткаченко Н. Сучасний стан оцінки платоспроможності страхових компаній [Електронний ресурс] / Н. Ткаченко. – Режим доступу : <http://fkd.org.ua/article/viewFile/29635/26521>. – Назва з екрана.
7. Попова І. Очікувані зміни законодавства щодо вдосконалення фінансового контролю страховиків / І. Попова // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 14, № 1. – С. 321–329.